

muscul.

0.

26. 34.

XV *15*
O R A T I O
D E S T V D I I S
D O C T R I N A

R V M,

SCRIP TA ET RE-
citata à Magistro IOH ANNE
FERINARIO, cùm susciperet
gubernationem Scholæ in
oppido Silesiæ Frei-
statt.

C V M P R Æ F A T I O N E
D. Casparis Peuceri.

VVITEBERGÆ

Excusa apud Hæredes Georgij Rhau,
Anno salutis 1565.

ORATIO
DE STUDII
DOCTRINA

R. M.

SCRIPTA ET RE
ctata a Magistro JOHANNES
FERINARIO, cum Jure
gubernationis Scholae in
oppido Scholae Feri-

CUM PRÆFATIONE
D. Caspari Pomerii

WITTEBERG

Printis apud Haerolm Georgij Klum
anno salutis 1707.

M A G I S T R O
I O H A N N I F E R I
N A R I O C A S P A R P E V

cerus Philosophiæ & artis Me-
dicæ Doctor S. D.

Rationem tuam legi ma-
gna cum voluptate, cumq̃
in ea probarẽ argumen-
tam ingenij ac iudicij tui,
quod semper plurimi feci, copiam
doctrinæ, gravitatem sententiarum:
legi etiam ab alijs volui, præsertim
ab adolescentibus, quibus huiusmodi
de studijs commonefactiones calcar
addunt. Eam ob causam typis ex-
cudi curavi, quod etsi tibi, quæ est
modestia tua, displicebit: mihi ta-
men pro iure amicitia nostræ licuisse
confido. Neq̃ mei consilij excusan-
di causa plura addam. Memini
quod fuerit de te iudicium optimi &

A 2

sancti

sancti viri Soceri mei beatæ me-
morie Philippi Melanthonis, qui
cū rectitudinem hanc naturæ tuæ
ingenijq; dexteritatem & studium
acre fontes doctrinarum cognoscen-
di coniunctum cum honestate mo-
rum & candore perspexisset: ita te
dilexit, vt ad consuetudinem te in-
teriorem etiam admiserit: & haud
scio, an ex equalibus tuis fuerit ei
quisquam vel carior vel familiari-
or. Hoc Soceri de te iudicium
auxit meum erga te amorem. Oro
autem filium Dei DOMINVM NO-
strum Iesum Christum, vt totum
cursum vitæ & studiorum tuorum
ita in posterum etiam gubernet, vt
sit salutaris Ecclesiæ suæ & tibi
ipsi. Benè & fœliciter
vale. Calend. Febr.

1565.

ORATIO DE STVDIIS LI-

TERARVM.

ECTE DE VITA

hominis scripsit Plato in
Epistola ad Architam Ta
rentinum, cogitandum
nobis esse: ὅτι ἕκαστος ἡμῶν

οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γνέσεως
ὡς ἡμῶν, τὸ μὲν ἡ πατρίς μερίζεται, τὸ
δὲ τί, οἱ γνησάυτες, τὸ δὲ, οἱ λοιποὶ φίλοι,

Quod Cicero libro I, Officiorum in-
terpretatur his uerbis: Non nobis so-
lùm nati sumus, Ortusq; nostri par-
tem patria uendicat, partem paren-
tes, partem amici. Sed multò rectius
de fine actionum nostrarum loquitur
Paulus ad Corinthios, cùm inquit:

πάντα εἰς δόξαν θεῶ ποιῆτε. Omnia .n.
ad gloriam Dei potissimum, facienda
& referenda esse admonet. Vtrunq;
autem, & illud Platonis, & hoc Apo-
stoli, inde usq; ab initio primæ ætatis
uolui esse studijs meis scopum, quem
& crescente ætate urfi, cum delibera-

A 3

tionē

tionem quadam, & iudicio mediocri,
& assiduus uotis à Deo precatus sum,
ut faceret cum seruo suo secundum
misericordiam suam, & uelut confe-
cto cursu mihi in portum delato, da-
retur aliquando occasio, præcipuos
studiorum fructus referendi ad cele-
brandum Deum, qui est fons & au-
tor omnis doctrinæ, & ad disciplinas
ipsas iuuandas & propagandas, præ-
cipue in patria, quæ uitæ secundum
Deum mihi præbuit commoda. Hæc
igitur cum immenso Dei beneficio
consecutus sim, censeo iustissimum
esse, scholasticas operas, ad quas tra-
ctandas publica autoritate magistra-
tus huc accersitus sum, ordiri à gratia-
rum actione, & ab inuocatione Dei.
Χώρις θεῶ ἢ Ἰουδ' εἰς εὐτυχίαν. Et filius Dei
qui est sapientia æterni patris, de salu-
taribus actionibus in Ecclesia inquit:
Sine me nihil potestis facere. Et Pau-
lus promittit, labores nostros non fo-
re inanes in Domino, intelligens la-
bores cum petitione, & spe auxiliij di-
uini

uini susceptos, & ad Dei gloriam, &
generis humani salutem directos.
Quod quidem cum de quouis cona-
tu humanae diligentiae & operae ueris-
simum est, tum uero maxime de his
rebus, quibus animi, & studia nostra
occupantur & exercentur. Nam
omnino operum humanorum sum-
mum & difficilimum est, perceptio,
& explicatio doctrinarum, ut nemo
uel discere optima uel docere possit,
nisi *DEO* studium gubernante, seu
ut Plato loquitur, εἰ μὴ θεὸς ὑφηγοῖτο,
cuius ductu qui destituuntur, aut o-
peram ludunt, aut aberrant a norma
ueritatis, uere ἀτελῆ τῆς γελοίας σοφίας
δρέποντες κάρπον, & ut Paulus nomi-
nat, semper discentes, nec unquam
ad ueritatis cognitionem peruenien-
tes. Ago itaque gratias toto pectore
DEO aeterno, patri Domini nostri
IESU CHRISTI, conditori res-
rum, & generis humani, & filio ipsius
Domino nostro *IESU CHRIS-*
TO, & Spiritui sancto, pro omnib.

A 4 in

in me collatis, æternis & huius vitæ
beneficijs, Primùm, quòd in Ecclesia
sua me nasci, & ad cognitionem filij
sui *I E S U CHRISTI* educari, &
peruenire uoluit, & flexit animum
meum suo sancto Spiritu, ad expetē-
das & discendas literas. Deinde etiam
rexit atque prouexit conatus meos
ita, ne periret mihi & alijs literarum
studijs impensa opera, ac nunc deniq̃
huc me collocauit, ubi doctrinæ qua-
lisunque fidei communicatione, ipsi
dicerem & facerē grata, & patriæ uti-
lia, Atq̃ eundem Deum, æternum pa-
trem, oro ex animo, ut in hoc etiam
cursu, quem nunc ingredior, ipso du-
ce, eadem benignitate, & clementia
me præeat & iuuet, qua me antea fo-
uit, & iuuat, & gubernet labores &
consilia meæ uocationis ita, ut euen-
tus eorum, cum fœlici successu, &
huic Reipublicæ ac Scholæ, & studijs
ac ingenijs discentium, atq̃ in primis
gloriæ nominis ipsius, sit accommo-
datus & salutaris.

Ago

U. S. 307 Ago etiam reuerenter gratias
optimo & prudentissimo Senatui huius
ius oppidi, cum pro affectione & uoluntate laudabili, qua & hanc Scho-
lam suam, propter amorem doctrinae,
& me priuatim, uero studio, pie com-
plectitur, tum pro illustri testimonio,
honorifici de me iudicii, quod guber-
nationem studiorum iuuentutis in
hac Republica sua mihi commendat.
Et intelligit ac didicit ipse, & admira-
tur ac magnificat optimus Senatus li-
teras, quas prudenter & grauius iu-
dicat, esse non tantum *πηγάς καλῶν*,
ut grauissime inquit Xenophon, Sed
ut simul complectar omnia, lumen
omnium actionum in uita, & neruos
atque praesidium humanae consociatio-
nis. Ideoque earum studia non tantum
conseruare, sed etiam augere, si queat,
cupit, in concessa & commendata si-
bi à Deo patriae Repub. quam, cum à
libertate nomen habeat, tum demum
uerè liberam esse existimat, si filius
Dei eam, per agnitionem & liberalem

A 5

com

communicationem suæ doctrinæ ab
impijs erroribus de Deo, et à seruitute
Diaboli liberet, Quem quidem eius
animum, & gratulemur studijs, &
concessum diuinitus optimis guber-
natoribus huius Reipub. Deo gratias
agamus. Certe magistratum ita affe-
ctum erga doctrinæ studia, si ulla alia,
hæc nostra ætas requirit, ac flagitat,
partim ruentibus ubiq; ferè, partim ad
ruinam inclinantibus & nutantibus
literarum studijs. Deuenimus enim
fato quodam, uel mundi senescentis,
uel horum temporum, in tristem &
infcœlicem rerum omnium perturba-
tionem, & opinionum confusionem,
quæ uix magno labore restitutæ luci
cœlestis doctrinæ, et bonarum artium,
nouæ ac deterioris barbariei obscuri-
tatem minitatur ac tenebras, quæ
quidem omnium opinione citius ob-
repent, nisi Scholarum autoritate, con-
silio & diligenti cura depulsæ fuerint,
& docentes ac discentes, possessionem
acceptæ doctrinæ, rectitudine quæ-
dam

dam iudicij & ingenij dexteritate ac
candore tuebuntur. Numeramus
annos paucos à reuerendo Doctore
MARTINO LUTHERO, & Do-
mino *PHILIPPO MELAN-*
THONE, uiris sanctis & beatissimæ
memoriæ, qui & Euangelij de filio
Dei domino nostro *IESU CHRI-*
STO, mundi saluatore, & philosophiæ
ueram doctrinam, obscuratam & ex-
tinctam penè tetrîs mendacijs Mon-
achorum, & nugis Scholasticorum,
immenso Dei beneficio instaurarunt,
& primi Germaniæ uel reddiderunt,
uel tradiderunt. Hos cùm cogitant
pij & intelligentes qualis antecesserit
caligo, & ignorantia de Deo, & alijs
rebus bonis, cohorrescunt toto pectore
, & deplorant nostræ gentis uel ru-
ditatem, uel ignauiam, uel etatis etiam
infortunitatem, bellis potius quàm stu-
dijs literarum consumptam. Nec
feliciora prospicio secula in futurum,
si sublati aut neglectis literis Scholæ
concederint. Sed Scholæ quid effi-
cient,

cient, sine magistratus politici præsi-
dio: sine Principum & Regum nu-
tritorum, ut dulcissimè nominat Scri-
ptura, subsidio: Quid uerò de Re-
buspub. fiet, & imperiis, literis extin-
ctis: Plato, referente & comprobante
Cicerone, tum demum Respub.
beatas fore affirmat, si aut Philosophi
præsent, aut qui præsent philosophen-
tur. Quantò beatior erit Respub. &
Ecclesia, gubernatores & principes
adepta, qui nō solū philosophia sint
exculti, & ornati politica sapientia, ut
fuerunt Alexander, Ptolemæus Phila-
delphus, Augustus, M. Antoninus,
Sed & ad agnitionem & inuocatio-
nem Dei uocati, doctrinam de Deo
cognorint, & Deum uerè timeant, &
Ecclesias & Scholas, quæ doctrinæ de
Deo, et honestarum artium sunt offi-
cinæ, & ἐργαστήρια liberalium ingenio-
rum, multis beneficijs foueant, & be-
nignè tueantur, Quales tamen omni-
bus temporibus Ecclesiæ, & generi
humano dedit Deus aliquos, ut: Da-
uidem,

uidem, Salomonem, Iosaphat, Eze-
chiam, Iosiam, Cyrum, Constanti-
num, Theodosium & similes, qui in
tota aeternitate erunt in coetu beato-
rum principum, cum Christo princi-
pe, & duce populi sui magno. Ac
nunc quoque post repurgatam Euan-
gelij doctrinam, nostrae Germaniae
immenso Dei beneficio, non desunt
aliqui, quos annumerari his heroibus,
& ipsis admodum gloriosum est, &
utile Ecclesijs & Rebuspub. diuulsae
alioqui, & exhaustae Germaniae. Sed
cum Diabolus turbator & autor om-
nis ἀκαταστασίας, magis plerumque insi-
diatur ijs, qui in summis fastigijs gu-
bernationum sunt collocati, literae saepe
in urbes honestas confugiunt, de-
sertis Principum regionibus, qui ne-
gligunt Scholas & Ecclesias. Nec du-
bium est, postremis temporibus mun-
di, quae similia erunt aetati Apostolo-
rum, Principes, neglectis prorsus
Scholis & Ecclesijs, de imperijs et opi-
bus orbis terrarum inter sese dimica-
tuos,

turos, & Ecclesiæ doctrinam, tantum
alicubi in moderatis, & Aristocraticis
urbibus, addo etiam, tantum in aliis
quibus pijs & certis familijs mansu-
ram esse. Ita scimus, nunc quoque Dei
beneficio, harum regionum Aristoc-
raticas urbes multas, hospitia esse &
domicilia ueræ Ecclesiæ DEI, ut erat
uiduæ Sareptanæ domus, cum Eliam
excepisset. Cuius rei exempla, etsi de
multis urbibus Germaniæ recitare
possem, tamen ingratus essem, si alias
rum potius, quam huius nostræ Sare-
ptæ commemorem eximiam pieta-
tem, ac studium, quod præstat pro loci
& oppidi quidem ratione, in fouen-
da Ecclesia & literis. Rex Demetri-
us cum Rhodum obsideret, murumque
eo in loco, ubi tabula erat Protogenis
magna arte picta, quassaturus esset,
cum rogaretur à Rhodijs, ut monu-
mento illi Protogenis parceret, reuo-
cauit inde milites, affirmans, se non
gerere bellum cum artibus, eaque ini-
tia fuerunt faciendæ pacis cum Rhod-
dijs.

dh̄s. Gloriosum satis fuit Demetrio
seruasse in bello unam pictam & mus
tam tabulam, nescio quid repræsen
tantem, sed quanto gloriosius est huic
nostre liberę Sareptæ seruare in Scho
la multos homines, qui uita Dei ui
uentis imago sunt, & quorum erudi
tio seruiet Dei gloriae, atq; usui erit
Reipub. quæ certè non poterit con
sistere, à barbarie & impietate tuta,
nisi animi iuuentutis literis imbuan
tur, sine quibus uita, profectò non ui
ta, sed potius mors est, & interitus.
Neq; uerò dubium est, quin hæc pie
tas Deo grata sit, qui propter hæc &
similia exempla, quæ ad pietatem, atq;
officia uirtutis, & cæteris oppidis pa
trię multum profunt, huic Reipublicę
uicissim benefaciet, & leniet ei diffi
cultates & incommoda, propter quæ
hæc ipsa etiam officia, pietatis & uir
tutis, quæ libenter erga docentes &
discentes exercet, angustiora sunt
quàm uellet.

In talem

In talem igitur magistratum me incidisse lætor, eiq; ut Deus etiam deinceps adsit, & uitam proroget, ac uires animi & corporis confirmet, ex animo precor.

A reuerendis etiam, doctrina & pietate prestantibus uiris, D. Pastore, & ministris huius Ecclesiæ, & Scholæ, ac collegis meis reuerēter & maximo spero peto, ut me uelut in eadem nauis coniuucta cum ipsis opera, partem laborum docendi subiturum, inter παραστάτας suos libenter, & cum beneuolentia esse patiantur, & quam mihi de ipsis polliceor humanitatem & beneuolentiam, non obscuris argumentis & inditijs adductus, me experiri sinant, autoritate, opera & consilio suo me iuuent, ac subleuet ubicunq; fuerit opus, factaq; uel ignoratione uel errore, candidè & cum æquitate interpretentur, & de illis me amanter admo-
neant, memores illius Theocriti: τέττις
μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ.
μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀδενῆς μάχῃ. Et ut idem
ait

ait Euripides : *ἕκαστος ἀνὴρ ὅτι πάνθ' ὄρεται*. Et
Paulus inquit : Docete & commone-
te uos mutuo. Ac cōmendatissimum
est omnibus pie docentibus dictum
Zachariæ, qui inquit : Diligite ueritatem
& pacem, quo neglecto amittitur
doctrinæ puritas, & turbatur in-
uocatio perniciosis distractionibus,
quas uitare sapientia et pietas est. Ideo
dicitur, Deus dilectio est, & qui ma-
net in dilectione, in Deo manet, &
Deus in eo. Quid maius cogitari po-
test hac ipsa re, quòd Deus ipse com-
municationem et inhabitationem sui,
uoce Apostoli nobis promittit, si inter
nos sit mutua dilectio & concordia,
& si in ipso simus unum? De me uic-
cissim promitto singulis, ueræ amici-
tiæ, & non simulatæ beneuolentiæ
officia & studia, quæ testabor, ubi-
cunque se offeret facultas & occasio.
Nec dubium est, Reuerendum do-
minū Pastorem huius Ecclesiæ, etiam
deinceps prudentis Senatus & ciuium
um, piè excitaturum erga Ecclesiam
B &

& Scholam, beneuolentiam ac studia,
Qua in re singularis eius extitit hacten-
nus uoluntas atq; opera, cum quidem
sæpe cogitet, quam pulcher status sit
illius Reipub. in qua conueniunt atq;
consentiunt magistratus politicus, &
Pastor Ecclesiæ, exemplo Christi, &
Capitanei in urbe Capernaum. De-
niq; agnosco, ipsis etiam clarissimis
& reuerendis uiris deberi gratitudi-
nem, qui ad hanc nostram festiuita-
tem ex uicinis locis cõuenerunt, cum
ut amorem suum, et perpetuam bene-
uolentiam ac studiũ erga hanc Rem-
pub. in patria multis publicè declara-
rent, tum ut ostenderent, se præclare
sentire & iudicare de his nostris stu-
dijs, & de professione ac militia, quam
ἐν ᾧ θεῶν suscipio. Cumq; & mihi priua-
tim cum ipsis intercedat uetus & dul-
cis amicitia, iudico eos huic quoq; nos-
træ necessitudini aliquid hac in re
uoluisse tribuere. Ideoq; gratum mihi
est, hoc tempore εἰς βλέπετε εἰς ὄμματα
amicorum ingenio, eruditione, fide et
uirtute

uirtute præstantium, eisque pro hac af-
fectione pia, cum erga patriam, tum
erga me, & publico & priuato nomi-
ne ago gratias. Neque uero his ipsis uis-
ris fumum tantum in patria uidere li-
cet, & gratum est, quod ille optat solu
sibi dari apud Poëtam, sed uidet, Deo
dante, cum alia ornamenta egregia
honestæ Reipub. tum uero maxime
ipsum solem iustitiæ, filium Dei, so-
nantem publice in templo, & lucen-
tem priuatim in multorum renatorum
cordibus, qui credentes per uocem
Euangelij ad Deum conuertuntur &
saluantur. Ideo & libenter sæpe sunt
apud patriæ ciues, & conseruationem
ac propagationem doctrinæ Euange-
lij studiosè adiuuant inter suos. Quam
rem ut hic, & in uicinia, & in toto or-
be terrarum adiuues & ipse, precamur
ô Deus.

Cum autem huc uocatus sim,
ad docendam iuuentutem, ad hanc
quoque sermone & uoce me refero. Ac
decebat quidem, me ad eam excitandam,
B 2 dam,

dam, de literarum laudibus plura præ-
fari. Sed quid attinet uerbis exaggerare,
quod sese ui sua atq; dignitate ostentat,
& commendat omnibus. Non enim gens ulla,
modò humanum aliquid retineat, non regio,
non ciuitas, non domus ulla, seu priuata
seu publica, nec uitæ status atq; con-
ditio ulla, carere literis potest, siue de
ciuilis saltem, & politicæ uitæ consue-
tudine, usu ac momentis loquamur,
siue de ijs, quæ sunt & fiunt in Eccle-
sia, dicamus, cui magis etiam doctrina
multiplici opus est. Prorsus igitur sci-
ant iuniores, mandatum Dei æternũ
& immotum esse, ut discamus literas,
& excolamus doctrinarum studia.
Vult enim et sese creatorem, & homi-
nem creaturam suam, cum ceteris re-
bus in natura creatis, rectè aspici &
agnosci, quod sine cognitione & in-
tellectu uerbi patefacti, & scripti in
Ecclesia, & sine explicatione & dis-
tinctione potentiarum animæ erudi-
ta, & alijs artibus fieri non potest.
Post

Postquam enim totum genus huma-
num horribili lapsu defecit à Deo, ad
cuius imaginem & conformitatem
in initio erat conditum, secuta est totius
hominis miserabilis destructio. Nam
& mens seu intellectus, naturali luce
& noticia, Deum qualis est, nō agno-
scit, sed aberrat ab eo multipliciter, aut
aliud ei, quàm quod est, tribuens, aut
multos Deos comminiscens, & cor ac
uoluntas horribili contumacia ab eo
auerfa est cum ἀταξία terra, quæ in om-
nibus membris ac uiribus interi-
oribus conspicitur: sicut uerè φρόνημα
σαρκός, inimicitia est aduersus Deum,
Paulo, qui nominat ita, & cogitatio-
nes & adfectus, hoc est, totum homi-
nem lapsum & non renatum. Impos-
sibile est igitur, hunc, donec est, &
manet talis, uel rectè cogitare, uel cre-
dere de Deo, uel propria etiam mala
& imbecillitates intelligere. Sed filius
unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse
enarravit nobis. Ad filium igitur nos
deducit, atq; alligat æternus pater,
B 3 eumq;

eumq; audiendum esse de cœlo ipse
clamat, patefactum multis non fallentibus
testimonijs, ac miraculis, in uerbo
Prophetarum & Apostolorum.
Qui cum nō possint intelligi sine ma-
gna uarietate multiplicis doctrinæ, &
cognitione linguarum & purioris
Philosophiæ, manifestissimum est, si-
mul etiam literas nobis commendari
uoce Dei, cū de filio inquit: *HVN C
AUDITE*, atq; ideō necessaria esse
earum studia, ad propriam et natiuam
sententiam Scripturæ retinendam,
quæ corrumpitur sæpe, & toto genere
detorquetur ad aliud, inscitia literarum
& linguarum. Cuius rei exem-
pla, etsi infinita passim in sacris, ac præ-
sertim in Prophetarum libris, occur-
runt, tamen propter temporis breui-
tatem, unum atq; alterum saltem, in
nouo testamento intueamur. Trans-
latio uerborum Christi, Iohannis 8.
πλὴν ἀρχὴν οὐκ ἔτι λαλῶ ὑμῖν: Principi-
um quod & loquor uobis, Quantas
disputationes, etsi non impias aut ab-
surdas

ſurdas per ſeſe, tamen inconcinnas &
alienas à uero eius loci intellectu, etiã
doctioribus peperit, ut Auguſtino,
Ambroſio, quos refutat mediocris
Græcæ linguæ conſideratio. Nam hîc
non erat querendum, quare filius Dei
ſe nominet principium, ſed dicendum
erat, has particulas πῶς ἀρχῆς, Græca
phraſi ἐπιζῆμα ἁπλῶς poni, & ſignifica-
re idem, qđ prorsus, omnino, planè,
ut ſit ſententia: Prorsus ſum id quod
loquor uobis: quaſi dicat Chriſtus:
Sum λόγος, & prorsus hoc uerbum,
quod eſt ſecunda perſona diuinitatis,
& ab initio eſt miſſum, & loquitur ad
Eccleſiam, & aſſumpſit certo tempore
humanam naturam, & ſonat apud
uos decretum æterni patris de redem-
ptione generis humani, & quod uer-
bum ſemper eſt efficax in ijs, qui fide
promiſſionem & uocem Euangelij
amplectuntur. Atq; habere hanc for-
mam loquendi uim aduerbij, confir-
mant apud Xenophontem, Thucy-
didem, Iſocratem, Herodotum, Gale-

num, & alios, multa exempla, quæ an-
notant docti. Cùm Rom. 3. Paulus
inquit: λογίζομεθα πίσει δικαιοσύνην ἀνε-
θεωπορ χωρὶς ἔργων νόμου, Versio usitata
habet: Arbitramur fide iustificari ho-
minem, sine operibus legis. An ambi-
gua et incerta dogmata sparsisse Apo-
stolum in re tanta dicemus? Dicen-
dum igitur erat latinè: Adseueramus
uel statuimus, firmisque argumentis
concludimus. Nam id significat uer-
bum λογίζομεθα, & Theophilactus
interpretatur συλλογίζομεθα, uelut hoc
iam argumento collegerit Paulus. Et
eodem modo legitur λογίζεσθαι apud
Xenophontem in Pædia Cyri. Certè
sola Grammatica huius dicti, quod
ponitur initio Euangelij Iohannis:
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, & Deus erat uer-
bum, expressè refutat pessimorum he-
reticorum blasphemias, qui de Chri-
sto Domino dicebant: ἦν ὅτε οὐκ ἦν, &
ἐκ μὴ ὄντων, diuinitatem eius negantes,
& creatum esse ex nihilo, atq; initium
habuisse ut reliquas creaturas, impiè
conu

contendentes, quod tamen propter
δυσφημίαν & contumeliam in filium
Dei, non libenter recito, sed cohor-
resco recitans. Iohannes itaq; quia in
Græco textu addidit uerbo articu-
lum, & Deo non addidit, cum inquit:
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, orthodoxam &
Christianam expressit sententiam, sic
ut aliò detorqueri non possit, nempe
hanc: Et illud idem uerbum, quod
modò dixi in principio fuisse apud
Deum, erat Deus, hoc est, particeps
diuinæ essentiae, seu ut dicunt Græci,
ὁμοῦσιον τῷ πατρὶ, eiusdem essentiae
cum patre, Atq; hæc ita esse, ut dixi-
mus, intelligit, qui utcumque didicit
Græcam linguam, in qua articuli usi-
tate adduntur priori membro, uideli-
cet, supposito seu subiecto. Cum igitur
huic dictioni, λόγος, additus sit
articulus, necessariò subiecti locum tenet,
& membra ita ordinanda sunt, Et
uerbum erat Deus. Quòd si uerò &
dictioni, Deus, addidisset articulum,
dicendo, ὁ θεὸς ἦν ὁ λόγος, iam non
B 5 potu

potuisset explicare Euangelista, diuinam essentiam simul tribus personarum communem, & confudisset personarum proprietatem, atque hic fuisset sensus: Et ille Deus, nempe pater, erat illud uerbum, nempe filius. In qua sententia blasphema, impia & contumeliosa in Deum, non solum olim fuit Sabellius & alij, qui Patris, Filij & Spiritus sancti nomina ferè pro nihilo ducebant, non distinctionis alicuius causa posita esse disputantes, sed diuersa tantum esse Dei attributa, qualia multa habentur, ut cum unus & idem Deus nominatur fortis, iustus, sapiens, zelotes, alibi aliter patefactus, nullo ordine, nulla distinctione: uerumetiam cum eadem hæreses subinde rursus repullulent, paululum mutatis coloribus, idem proh dolor, hoc tempore longè lateque recipitur & propagatur, non tantum in multis locis aliarum gentium, sed etiam in nostra Germania, ad Rhenum, & in uicina nobis Polonia, ubi multi uagantur,

gantur, qui uel Arrij, uel Samosatani,
uel Sabellij, & Serueti, aut etiam Ma-
hometi dogma uel renouantes uel in-
troducentes, uociferantur, nomina
personæ & Trinitatis non toleranda
esse in Ecclesia, tanquam in Scriptura
non usurpata. Utitur uerò Ecclesia
necessariò his appellationibus, in de-
fendenda simplici & aperta ueritate,
ad hos ipsos θεομάχοις fortiter premē-
dos & urgendos, qui alioqui ceu lu-
brici angues, obliquo & uolubili fle-
xu effugiunt, et tergiuersando tortuo-
sa uersutia, ueritatem eludunt: dum
modò nobis constet, sicut constat, hec
uocabula non aliud uelle aut explica-
re, quam quod in Scriptura consignas-
tum est, etiamsi totidem syllabis com-
posita ostendi non possint in Prophe-
ticis & Apostolicis scriptis, quæ certe
testantur in Deo uno, uel in Dei unia-
tate, uel in una Dei essentia (quod i-
dem est) subsistere, certo ordine, certa
distinctione, tres personas & per-
sonarum proprietatem, ut copiose di-
citur

dicitur alibi. Quod tamen ideò hoc loco etiam breuiter commemoro, ut intelligant discentes, cum Grammatica, tum multarum aliarum rerum cognitione & cōsideratione nobis opus esse, ut retineamus in tanta Diabolorum & hominum malitia, ueram de Deo, et salute eterna, sententiam. Nec in re manifesta ero prolixior. Potius te fili Dei Domine Iesu Christe, qui apparuisti ut destruas opera Diaboli, oro, ut depellas à nobis Diabolos, mēdaces et homicidas, et blasphemos homines, hostes tuos, & regas ac doceas tu nos Spiritu tuo sancto, uerace & uiuificante nos, ut uera discentes & uera retinentes, ueris laudibus te celebremus, in hac & in æterna uita. Neque uerò post eam, quæ à literis nomen habet, negligenda nobis est ars, quam Plato reliquarum apicem *καὶ θεουργικὸν* nominat. Quid *ὀρθοτομία* doctor, quod requirit Paulus, & quomodo refutabit contradicentes, nisi sobria Dialectica instructus, quæ & certam docendi

docendi & discendi methodum nobis tradit, & efficit, ut rectè possimus τοὺς λαβυρίθους διεξελθεῖν, ἢ τὰς ἐκείνου πῶρ λόγων ἄρκυς διαφυγεῖν, ut Nazianzenus loquitur. Docendi sunt homines huius beneficio, quæ sit uera noticia Dei, qui ueri cultus ab idolatricis distincti, quæ causa Peccati, quid Peccatum, qui Peccatorum gradus, et differentia, Item, de iustificatione, de uocabulis Gratia, Fidei & Iustitia, de discrimine Legis & Euangelij, de discrimine politicae gubernationis & Ecclesiae, quæ omnia si in unum chaos confusa misceantur, nec dextrè & distinctè enarrentur, oriuntur monstrosa & impia disputationes et corruptelae, quæ totam doctrinam Euangelij, ut uidimus, euertunt. Cùm enim indocti & impij Monachi & Sacrificuli negligenter superiori etate hanc rationem docendi & discendi, quæ semper fuit usitata in uera Ecclesia, pulso Christo, qui sese pijs communicat, per ueram uocem Euangelij, Idolis templis
com

compleuerunt, & ψευδοποιμῶνες, nihil
ἀξιον λόγου, sed ζήτησας, & nugas suas
pro oraculis histrionico more Eccle-
siae obtruserunt. In Scholis uerò spino-
sæ & inutiles disputationes propone-
bantur, ex quibus ne ij quidem, qui
doctissimi habebantur, potuerunt sese
euoluere, sed cùm finem & usum ear-
um uiderent nullum, sentiebant esse
magnum & conuolutum rixarum
chaos, quo perniciofa & monstrosa
aleretur Chimera, quæ esset πρόθε λε-
ων, ὀπίθευ δὲ δράκων, μέσση δὲ χυμαίρα,
Fronte Leo, caudaq; Draco, sed uen-
tre Capella. Verùm sperabimus ne
de hac nostra ætate paulo post melio-
ra? Cerni enim potest et sentimus, quò
tendant petulantia & artificia multo-
rum hypocritarum, qui laxatione dis-
ciplinæ, & piorum hominum, & Ec-
clesiarum piarum uituperatione, uul-
gi & Dominorum applausus captant,
& παραδοξολόγου κενοφωνίας præstigijs
ueram pietatem labefactant, & mani-
festa idola in animis & cordibus ho-
minum,

minum, uel stabiliunt uel confirmant,
etiam propria conscientia contra ip-
sos dicente saepe testimonium. Sed
sperabimus aduersus tales hostes fili-
um Dei Ecclesie suae, & ihs, qui habent
ueræ Ecclesie iudicia, ad futurum esse,
sicut dixit: Vbicunq; duo aut tres sunt
congregati in nomine meo, in medio
eorum sum. Venio ad Eloquen-
tiam, cuius primum autorem & sum-
mum artificem, si quis dixerit esse Spi-
ritum sanctum, non errabit. Ea certè
in sacris literis est uberrima & amplis-
sima, non illa fucò & σοφοῖς φαρμάκοις
tincta, sed rerum pietate, ac uerborum
et figurarū dulcedine exornata. Quid
illustrius dici posset & efficacius, ad
nos consolandos, eo ipso, quod in Esa-
ia dicitur: Vt cum paucae uuae reli-
quæ sunt in racematione, sic erunt in
terra leuantes uocem & laudâtes De-
um. Et: Si mater obliuiscetur infantis
sui, quo minus foetus uteri sui misere-
atur, ego tui Sion tamen non obliuis-
car. Ecce utrisq; manibus meis inscul-
psi te,

psi te. Et alibi dicitur: Esto pater or-
phano, tunc Deus magis te diligit q̄
mater tua. Quid promitti maius pos-
test amore tanto, qui superet etiam
maternam σοφγῆρ, quæ ardentissima
est: Quanta uerò est elegantia & sua-
uitas in concionibus Christi, saluato-
ris, cùm se uitem nominat, nos palmi-
tes, se uerum pastorem, nos palantes
oues, se sp̄sum, Ecclesiam suam spon-
sam, se item uiam, ueritatem et uitam,
fontem & panem uitæ, de quo qui
manducet, nō moriatur in æternum?
Cùm Euangelium cōfert semini pro-
iecto in agrum, fermento, thesauro,
precioso unioni, sagenæ, qualia passim
infinita occurrunt in ueteris & noui
Testamenti lectione. Neq̄ uerò figu-
ratè dicta non sunt uera, & sæpe sunt
causæ, quare etiam dicta fundamenti,
qualia sunt, quæ modò de appellatio-
nibus Christi recitauimus, efferantur figu-
ratè, idq̄ nō obscurandi, sed per figu-
ram illustrandi sentētiam, gratia. Pos-
test enim aliquid figuratè & tamen
perspici

perspicuè dici. Negari igitur non potest, commendari nobis uoce diuina, etiam eloquentiæ ueræ studia, quæ efficiat, ut dicturus, qualiscunq; facundiæ adiumento, sit densus, asper, lenis, uehemens, pro cuiusq; circumstantiæ ratione ac uarietate. Cæterum cum Deus & scripserit, & legi uelit, Ecclesiæ omnium temporum historiam, ut sciamus, quæ sit Ecclesia, ubi semper fuerit, quos habuerit doctores, quod doctrinæ genus quasi per manus traditum acceperit à primis parentibus, quæ ei fuerint hospitia tranquilliora, quæ duriora, denique quo loco tandem uoluerit nasci, mori et ex mortuis resurgere filiū, eam sanè nemo rectè cognosceret, nisi Mathematicarum artium disciplinis sit instructus, quæ totum orbem terrarum mōstrant, & tempora distinguunt. Ac doctrina quidem, quæ à moribus nomen sortita est, & quæ naturam rerum inuestigat, quæq; τὰς τῆς φύξης δυνάμεις explicat, plurimos locos, et capita doctrinæ Christianæ illustrat, de lege, de peccato, de li-

C bero

bero arbitrio. Ethica enim cum Theologia collata ostendit, quàm miserè Lex naturæ in mentibus nostris obscurata sit, cumq; sit tantũ folium fici, quo frustra tegebatur Adam lapsus, iubet nos confugere ad filium Dei, qui solus naturæ nostræ corruptæ est instaurator. Ex doctrina autem Physica sumitur enarratio docta, quæ demonstrat, quæ potentię quomodo uulneratæ, et à Deo auersæ sint, & quid mancum ac mutilũ, quid in rectione locomotiuæ, & gubernandis externis membris atq; actionib. nobis adhuc sit reliquum. Tota uerò Philosophia unà cum doctrina cœlesti, multis modis & partibus amplissimarum doctrinarum, quas de natura rerũ proponit & explicat, nos deducit ad Deum, rerum omnium conditorem, & cõfirmat in animis hominum diuinam prouidentiam, cùm impossibile sit hunc mundum, cœlum, terram, stellas & naturam rerum uniuersam, quam cõtemplamur, uel extitisse uel conseruari casu, sine æterno aliquo & immensæ potentia

tia

tiæ numine, & sapiente (ut Xenophon
nominat) artifice, qui & hominum, &
aliorum animalium cura adficiatur. Et
in Actis de hac Vniuersali præsentia &
cōseruatione dicitur: Tàm propè adese
se nobis Deū, ut palpari possit manibus.
Et Plato inquit: Sapientiam Dei in ar-
tibus sparsam esse, Quæ cum ita sint, has
artes nolle discere, & hæc tanta testimo-
nia de Deo opifice cōtemnere, horribi-
lis superbia & ingratitude est aduersus
Deū, & iniquitas barbarica, cōueniens
Cyclopū conuentibus, in quibus ἀκρί-
βως οὐδ' εἰς οὐδ' εἰς οὐδ' εἰς, nequaquæ uero ijs, qui
sunt in cœtu Ecclesiæ, in quo Deus per-
petuò uult sonare docentium & discen-
tium uoces, sicut dicitur Deute. 6: Et
repetes ea filijs tuis, & recitabis ea &c.
Et Paulus non soli Timotheo, sed toti
generi humano præcipit: Custodi de-
positum, Et attende lectioni, doctrinæ,
& consolationi. Vult igitur in nobis esse
se doctrinarum studia, & simul usum
eorum ostendit, qui conspicitur in con-
solatione piorum, qui ad Deum con-

uertuntur. Nam per uerbum auditum;
lectum & cogitatum Deus in Ecclesia
est efficax, & communicat se nobis, nō
aliter, sicut dicitur: Euangelium est po-
tentia Dei ad salutem omni credenti.
Nec audiendi sunt illi, qui sine testimo-
nio diuino, præter & extra uerbum tra-
ditū in Ecclesia, *ἑνδοξιασµὸς* & raptus,
ac reuelationes nouas, & singulares e
cœlo petunt, & expectant, ac eleuare
& labefactare conātur auctoritatem uer-
bi scripti, cū dicunt: Deum immediatē
se se pectoribus infundere. Prope
enim est uerbum in ore tuo, inquit De-
us. Quare his de causis hortor adoles-
centes discipulos meos, ut non solū
eos, qui diuina uoce socij dicuntur di-
uini laboris, hoc est, pios Euangelij mi-
nistros, & præceptores suos in hac ur-
be, piē reuereantur ac colant, cumq; ali-
qui longo iam tempore piē huic Eccle-
siae seruierint, ut diutius etiam in domo
Dei seruiant, precentur: Verum etiam
ipsi doctrinam cœlestem, & bonas lite-
ras atq; artes Ecclesiae et Reipub. utiles,
ament,

ament, & libenter, non inuiti, non co-
acti discant, moti ut dixi, cum uolunta-
te & seuerissimo mandato, tum uero
etiam larga & liberali admodum promissa
sione Dei, qui inquit: Si quis diligit me,
sermonem meum seruabit, & pater me-
us diliget eum, & ad eum ueniemus, &
mansionem apud eum faciemus. Quan-
ta enim est consolatio pijs scholasticis,
quod aeternus pater, uero & ardenti
amore, quo Filium complectitur, nos
quosque miseros & sordidos homines com-
plexurus est, & unam cum Filio suo & Spi-
ritu sancto suo in nobis, tanquam in tem-
plis & domicilijs suis, in omni eternitate
habitaturus est. Si modo doctrinam Eu-
angelij per Filium editam, discere, reti-
nere ac propagare studeamus, cum ea
diuerso contemnentibus, et negligentibus
doctrinae studia omnia his summis
bonis opposita mala Deus proponat, ac
minitetur, cum in Osea inquit: Quia tu
scientiam repulisti, uicissim repellam te.
Quae poena potest esse maior, quam eos,
qui negligunt uerbi Dei studia, a Deo

auelli, & abijci cum Diabolis in eternos
cruciatus. Sciant ergo Scholastici, res-
pelli & damnari à Deo, non modò ex-
tra Ecclesiam impias & idolatricas gen-
tes, ut sunt Iudæi, Mahometistæ, et simi-
les, sed etiam in Ecclesia eos, qui nolunt
rectè discere doctrinam Euangelij, &
tantã rem, (ut ille in Comœdia ait) tam
negligenter agunt, eoque diligentius &
avidius adolescentes, & ipsi hauriant ac
discant, quæ in templo & schola piè tra-
duntur, & assiduis uotis & gemitibus
perant à Deo lucem & cognitionem
rectæ ac salutaris doctrinæ, quam per
uerbum ac Spiritum sanctum in pectori-
bus discipulorum accendit. Ideoque etiam
dabunt operam, ne uel eos, qui sonant
& tradunt ipsis uerbum, offendant, aut
à sese abalienent, uel Spiritum sanctum,
qui in cordibus ipsorum audita et tradita
obsignat, excutiant, et repellant, ulla in-
obedientia, aut uitæ et morum turpitu-
dine, quam propterea etiam fugere &
uitare debent, maiore diligentia ac stu-
dio, ne arceant & pellant à sese sanctos
& castos

& castos angelos, qui fugantur malis &
inhonestis moribus ipsorum, quorum
corporum prius uigiles erant, ac custo-
des, cū facerent officia uocationis,
iuxta dictum: Angelis suis mandauit
de te, ut custodiant te in omnibus uis-
tuis. De me nec uolo, nec possum pol-
liceri aliud, quā quod Paulus uult esse
in docentibus, cū inquit: Hoc requi-
ritur, ut fidelis aliquis reperiatur. Fidem
igitur & diligentiam in docendo præ-
stabo, quibus spero me sapientibus &
non duris iudicibus atq; necessitati di-
scientium, Deo iuuante, satisfacturum
esse. Successum & euentum gubera-
net, & præstet Deus æternus, Pater Do-
mini nostri Iesu Christi, qui dat sapien-
tiam sapientibus, & intelligentiā intel-
ligentibus, ut Daniel inquit: Quod te
iterū toto pectore, uiue Deus, oro. Te
etiam eundem Deum, Patrem nostrū,
per & propter Filium Iesum Christum,
coniunctis precibus, & pijs animi sus-
pirijs in hoc nostro pio congressu ora-
mus, ut benignè protegas & tuearis
Eccles

Ecclesias, nec sinas tuæ doctrinæ & aliarum artium lumen rursus uel extinguî uel obrui falsis dogmatibus, & barbariæ Turcica, aut Moscouitica, quæ his terris, & patriæ nostræ cum máximo periculo imminet, & conserues publicas & priuatas scholas in Academijs & oppidis Germaniæ, hasq; coniungas & copules inter se, uinculo ueræ concordiæ et consensu piæ doctrinæ, ut unum sentiant, doceant & profiteantur, uoce & pectore, & omnia referant ad salutem & conseruationem Ecclesiæ, ut ueris laudibus inter nos etiam in hac mundi senectâ celebreris, uere Deus æterne
Pater Domini nostri Iesu Christi,
& Domine Iesu Christe,
& Spiritus sancte,
Amen.

DIXI.

Pa 263

3
ULB Halle
004 099 613

5b

Me

AV *10*
ORATIO
DE STUDIIS
DOCTRINARUM,
RVM,

SCRIPTA ET RECITATA à Magistro IOHANNES FERINARIO, cum susciperet gubernationem Scholæ in oppido Silesiæ Freistatt.

CUM PRÆFATIONE
D. Casparis Peuceri.

15
VVITEBERGÆ

Excusa apud Hæredes Georgij Rhau,
Anno salutis 1565.

